

INTRODUCERE

Această carte este în esență despre judecători, avocați și locul întâlnirii lor, sala de judecată. Întrucât am fost o lungă perioadă judecător iar acum sunt avocat, este și o carte autentică, despre un domeniu care nu poate fi analizat niciodată doar de teoreticieni. Deși cartea abordează un domeniu foarte vechi al științelor juridice, elocința judiciară, în România practic acesta este necunoscut și nefrecventat. Nu există în literatura noastră juridică abordări moderne sistematice asupra stilului judiciar sau a artei oratorice aplicate în fața instanțelor judecătorești. De aceea, această carte își asumă și riscurile inerente deschiderii unor noi drumuri de interes doctrinar. În fine, aveți în mâinile dumneavoastră o carte despre drept, însă în aceeași măsură o carte altfel. Este o lucrare despre eficiență, despre pragmatism judiciar și despre succes.

Scopul fundamental al oricărui avocat este să câștige procesul în care este implicat. Nu poate face acest lucru decât dacă convinge judecătorul să-i dea dreptate. Întreg succesul profesional și material al avocatului depinde de măsura în care stăpânește eficient mecanismele de comunicare și interacțiune cu instanța.

Instrumentele de lucru ale avocatului litigant sunt simple și vechi de când există însuși judecătorul: *scrisul și vorbitul*.

Avocatul trebuie mai întâi să scrie bine, astfel încât să atragă și să mențină atenția judecătorului asupra cererilor lui. Nu este indiferent cum scrii, la fel cum nu este indiferent ce scrii. Judecătorii nu citesc la fel toate documentele pe care le primesc, observație la fel de banală cum este aceea că avocații nu scriu toți la fel. Unele cereri pot fi înțelese ușor, atrag prin aspectul lor sau prin modul de expunere a argumentelor, oferă satisfacție intelectuală. Altele, dimpotrivă, constituie o adevărată corvoadă să le parcurgi și să deșelenești ceea ce vor să transmită din punct de vedere juridic. Sunt anoste, fade, obscure, respingătoare. Judecătorul nu este o mașină automată de descifrat texte încifrate, nu este o Enigma a criptografiei judiciare.

Vestea proastă este că la începutul carierei lor cei mai mulți avocați scriu greșit. Vestea bună este că avocații pot învăța ușor să scrie bine. Avocații sunt deja adevărați scriitori profesioniști, prin frecvența cu care sunt obligați să scrie. Pentru a scrie eficient trebuie să știe care sunt așteptările de la ei. Voi încerca să fac eu în paginile următoare acest simplu exercițiu de informare. În afara propriei experiențe nimic nu ne învață la modul concret care este stilul judiciar adecvat pentru instanțele noastre. Nu există un standard pe care să-l asimilăm în școală sau în anii petrecuți în institutele de formare profesională. Judecătorii înșiși e greu să se pună de acord, pentru

că ce este subiectiv valabil pentru unul, poate să nu fie valabil pentru altul.

În al doilea rând, avocatul trebuie să vorbească eficient în fața instanței. Pretoriul a suferit transformări esențiale în epoca modernă. A apus vremea pledoariilor ample, exercițiilor oratorice emoționante și înfruntărilor dure pe tărâmul măiestriei lingvistice pentru captarea bunăvoinței auditorului. Procesele actuale sunt tehnice, extrem de profesionalizate, iar judecătorii nu mai sunt simplii martori ai desfășurării teatrale a avocaților. Sălile de judecată care au fost martorele pledoariilor celebre ce ne sunt prezentate ca modele la școală au suferit transformări radicale. Mai întâi, a dispărut juriul. În acest moment decizia aparține exclusiv judecătorului, iar nevoile acestuia pentru a-și asuma o decizie sau alta sunt total diferite de cele ale unor nespecialiști. Apoi, pretoriul modern este afectat de o criză majoră a timpului. Desfășurarea lucrurilor în sala de judecată are loc la o viteză mai mare, totul trebuie concentrat și uneori redus la esență. Judecătorii și însuși mecanismul sistemului judiciar evoluează la viteze de neconceput altădată.

Demersul meu științific este și unul de demistificare. Nu pot analiza mecanismele de luare a deciziei instanțelor decât atâta vreme cât plec de la realitatea nefardată, de la date și fapte autentice. Judecătorii sunt profesioniști cu o misiune importantă, dar în același timp rămân, de la intrarea în sistem până la ieșirea la pensie, oameni. Actul de judecată propriu zis este unul omenesc și tocmai de aici rezultă

excepționalul și miracolul lui, pentru că realizarea dreptății înseamnă în fiecare moment depășirea slăbiciunilor omenești.

Există și varianta alternativă a unei viziuni idilice și atemporale cu privire la misiunea mesianică a judecătorului și a funcției lui cvasi-divine. Aceasta este exprimată cel mai bine de un fost coleg judecător (această opțiune ascunde probabil și o prea mare iubire de sine), într-o mini-critică¹ la un fragment publicat din această lucrare. Negându-mi-se chiar o descriere a gradului de aglomerare a judecătorilor din instanțele noastre, venerabilul autor îmi opune teza sacralității judecătorului și care la propriu a căpătat de la Dumnezeu puterea de a judeca. „Doamne! Eu sunt unica ființă pe lume căreia Tu i-ai dat o părticică din atotputernicia Ta; puterea de a condamna sau a achita pe semenii mei.” Acest judecător, creația unui mister teologic, este desigur infailibil, desăvârșit, nesupus oboselii fizice, stresului, grijilor, îndoielilor, este tot timpul perfect. Dacă o astfel de viziune paradisiacă nu ar fi însoțită și de o mare aroganță, ar fi chiar înduioșătoare. Dar mai înainte de toate ea este profund greșită și incredibil de păguboasă pentru sistemul judiciar însuși. O astfel de abordare este crudă chiar pentru judecător, căruia îi stabilește artificial un standard de performanță pe care nu-l poate atinge nici o ființă omenească. Judecătorii sunt supuși greșelii, stresului, obolesc, sunt presați de timp, pot fi extenuați, au griji, pot fi impresionați sau

¹ Marin Voicu, Judecătorul și funcția lui sacră, www.juridice.ro, 7 martie 2014.

nu. Sunt, previzibil, oameni. Dacă nu-i cunoaștem așa cum sunt nu-i putem înțelege, iar dacă nu-i putem înțelege nu le putem oferi ceea ce au nevoie.

În această carte va fi vorba numai despre judecători reali. Nu veți găsi nimic aici despre judecătorii „*crâmpei divin*”, nimic despre infailibilitate și perfecțiune. Atâta vreme cât justiția va fi făcută de oameni iar nu de îngeri va trebui să ne amintim ceea ce spuneau creatorii sistemului nostru judiciar, romanii, prin intermediul autorului care va fi omniprezent în această carte, Quintilian: „*Aș vrea să se cunoască, dacă este posibil, și firea judecătorului. Căci, după cum va fi aspru, blând, plăcut, grav, dur, iertător, va trebui să invocăm în interesul cauzei noastre însușiri ce îi sunt pe plac, ori să atenuăm pe cele contrare firii lui.*”¹

Ne adresăm unor judecători concreți, cu slăbiciuni și virtuți omenești.

Această carte îndeamnă la o reîntoarcere la realism. La realismul marilor părinți fondatori ai retoricii, oratoriei și artei elocvenței judiciare. Pragmatismul roman ne-a oferit excepționale exemple de sfaturi cu privire la tehnicile de persuasiune a judecătorilor. Spuse fără afectare, fără falsă pudoare, direct, simplu, deschis, cinstit. Acest arc în timp de aproape 2000 de ani îl subliniez în această lucrare prin folosirea extinsă a citatelor din opera fundamentală a lui Marcus Fabius Quintilianus (30-96 A.D.), *Institutio Oratoria*. Quintilian, retor și

¹ Quintilian, *Arta oratorica*, vol. I, pag. 330 par. 17, Editura Minerva, București, 1974.

pedagog roman este alături de Cicero, unul dintre renumiții oratori și scriitori latini. Originar din Peninsula Iberică (*Hispania*), a studiat la Roma, unde a fost profesor de retorică și avocat. *De institutione oratoria* („Despre oratorie” sau cum a fost tradusă la noi „Arta oratorică”) este primul tratat complet și sistematic despre tehnica și arta convingerii și impresionării judecătorilor, fiind un punct de referință important pentru școlile medievale de retorică dar și pentru școlile juridice moderne din sistemul judiciar anglo-saxon.

Gândirea clasică sau cea contemporană internațională despre elocința judiciară nu pot fi probabil fundamental îmbunătățite în această lucrare. Amintind încă o dată reverența mea pentru înaintași, îmi propun în paginile următoare să fac o actualizare a reflecțiilor despre arta și tehnica convingerii judecătorului și mai ales o localizare la nivelul sistemului judiciar românesc, o adaptare a lor la timpurile actuale și o adecvare la mecanismele funcționale și la oamenii din instanțele noastre judecătorești.

Deși peste tot în această carte m-am adresat direct unui avocat generic (căruia îi cer scuze de pe acum pentru că l-am tutuit!), cartea poate fi utilă oricărei persoane care are un dosar în instanțele de judecată. Ea vorbește despre cum iau deciziile judecătoriai, despre ce îi impresionează pozitiv sau negativ, despre ce le este pe plac, ce îi deranjează și despre ce așteptări au de la cei care stau în fața lor. Este o prezentare directă și onestă a perspectivei

judcătorilor asupra dosarelor pe care le au de soluționat, necesară a fi cunoscută tocmai pentru a crește eficiența și calitatea interacțiunii cu instanțele și judecătorii înșiși. Bineînțeles, este vorba despre o analiză proprie în ce privește aceste teme. Ea este inevitabil subiectivă și este rezultatul experiențelor personale, ale observațiilor și studiilor autorului. Nu există un standard unic al comportamentului rațional și emoțional al judecătorului și al instanței de judecată.

Și o ultimă precizare. Demersul meu privește exclusiv tehnicile de persuasiune a judecătorului prin mijloace legitime. Această carte nu vizează aspecte străine de mecanismele firești de luare a deciziilor judiciare, altele decât cele întemeiate pe analiza proprie a judecătorului și intima lui convingere.

Partea I

DESPRE JUDECĂTOR CA PRIETEN

- Capitolul 1. *Despre judecătorul real*
- Capitolul 2. *Apropie-ți judecătorul*
- Capitolul 3. *Ce nu-i place judecătorului*
- Capitolul 4. *Camarad cu judecătorul*

CAPITOLUL 1

Despre judecătorul real

-
1. Judecătorul ideal nu există / 26	5. Nu poți impresiona judecătorul? Convinge-l / 38
2. Realitatea. Judecătorul nu are timp / 28	6. Verba volant scripta manent / 40
3. Realitatea. Judecătorul e îngropat în dosare / 32	7. Punctul de vedere al avocatului / 41
4. Realitatea. Judecătorul e un profesionist / 35	8. Păstrează-ți credibilitatea / 42
	9. Punctul de vedere al judecătorului / 43
-

Judecătorul ideal nu există. Avocatul nu trebuie să se adreseze niciodată unui judecător abstract. Judecătorul e mereu în criză de timp. Un judecător are foarte multe dosare de soluționat, prea multe. Nu poți avea pretenția ca judecătorul să acorde o atenție privilegiată dosarului tău. Judecătorul este un profesionist al dosarelor. Face acest lucru fără emoție și fără să fie copleșit de importanța deciziei sale. Judecătorul nu poate fi manipulat emoțional. Nu încerca să-l influențezi ducând situația clientului în zona melodramei. Judecătorul nu poate fi ușor influențat nici apelând la alte trucuri de imagine. Judecătorii nu pot fi ușor mișcați, însă pot fi convinși. Ei înșiși își doresc să fie convinși. Pentru a convinge judecătorul trebuie îndeplinite cel puțin două condiții. Mai întâi, el trebuie să înțeleagă exact ceea ce îi ceri să facă. În al doilea rând, și cel mai important, judecătorul trebuie să fie sigur că hotărând în sensul pe care tu îl soliciți procedează în mod corect și că decizia în favoarea ta este soluția juridică

cea mai potrivită situației concrete. Avocatul vrea să câștige procesul. Tot ceea ce face se subordonează acestui scop fundamental. În toate situațiile avocatul ar trebui să-și păstreze profesionalismul. Identificarea mentală și afectivă până la confuzie cu partea pe care o reprezintă îl transformă într-un avocat slab. Un astfel de avocat devine necredibil pentru judecător. Judecătorul vrea să dea hotărâri care să fie menținute în căile de atac. Judecătorul se așteaptă la documente juridice cât mai simple și mai clare, cu argumente pe care le poate prelua ușor și se așteaptă la ședințe de judecată cât mai scurte și mai simple.

1. Judecătorul ideal nu există

Fiindcă în această carte ne propunem să vorbim despre cum putem convinge mai ușor judecătorul din poziția de avocat, trebuie să începem, evident, cu judecătorul. Primul lucru pe care trebuie să-l știm este că nu există judecător la singular. Există judecători. Nu există prototipul unui judecător abstract, compus din calități și însușiri standard. Am cunoscut și cunosc mulți judecători, însă dacă cineva m-ar forța să scriu în câteva rânduri ceea ce le este comun acestora în mod absolut, dincolo de însăși calitatea de judecător, îmi va fi extrem de greu să o fac. Pot scrie pagini întregi despre ceea ce îi face diferiți.

La Institutul Național al Magistraturii (INM) auditorii de justiție nu dobândesc calitățile unui judecător standard. Cei de acolo nu dețin secretele niciunui șablon și nu fabrică judecători gemelari.

Școala nu te învață să devii judecător, îți oferă doar tehnici și abilități necesare pentru a derula activitatea de judecător. După ce a început activitatea ca stagiatar nu există judecător care să nu evolueze permanent și asupra căruia experiența practică să nu producă modificări importante asupra gândirii și comportamentului juridic. Judecătorul este în permanentă mișcare.

Deci, nu există prototipul de judecător român, ci o mulțime de judecători, extrem de concreți și diferiți între ei. În consecință, nu există nici judecătorul ideal. Există judecători buni, foarte buni, excelenți, excepționali, oricum vrem să le spunem, dar nu există un judecător ideal. Ce e senzațional la un judecător pentru un avocat poate fi de neimaginat pentru altul. Am cunoscut la începutul carierei mele un judecător care avea parte de un adevărat fan-club din partea unor avocați. Pur și simplu, respectivii avocați erau încântați să intre în dosarele lor, îi ridicau în slăvi echilibrul și atitudinea olimpică din sala de judecată, puterea de a se apleca asupra oricărui amănunt cât de mic. Aprecierea acestora destul de zgomotoasă depășea uneori limita acceptabilă a admirației profesionale. Același judecător stârnea însă majorității celorlalți avocați reacția complet inversă. Acolo unde primii vedeau echilibru, aceștia vedeau nesiguranță, iar unde ei vedeau serenitate și scrupulozitate, ei acuzau lentoare și pedanterie. Se plâneau că, dacă dosarul nimerește la acest judecător, procedura va decurge într-un ritm insuportabil de lent. După aceea, m-am

lovit de nenumărate ori de această situație și am putut constata că, pe cât sunt judecătorii de diferiți între ei, la fel sunt și avocații, și chiar poate într-o măsură mai mare.

Avocatul nu trebuie să se adreseze niciodată unui judecător standard. Abstractizarea judecătorului este una dintre cele mai întâlnite erori de relaționare în general cu instanța. Dacă te prezinți în fața judecătorului având reprezentarea unui model ideal, atunci și așteptările tale vor privi reacții desigur ideale ale judecătorului ideal. E destul de mare probabilitatea să suferi rapid un șoc, în momentul în care orizontul de așteptare va fi contrazis de un comportament al unui judecător non-ideal. Este mult mai practic să ai permanent reprezentarea că judecătorii sunt persoane concrete, individualități diferite între ele și că instanțele înfățișează o mare diversitate.

Lucrarea de față are în vedere acești judecători, reali și non-ideali.

2. Realitatea. Judecătorul nu are timp

Judecătorul se află într-o veșnică presiune a timpului. Dacă nu conștientizăm acest lucru ne scădem șansele de a avea o atitudine de succes în fața lui. Dacă veți întâlni judecători relaxați înseamnă că sunteți norocos. O vorbă care nu-mi place, folosită de altfel îndeobște peiorativ, spune că judecătorul este Dumnezeu pe pământ. Poate, dar atunci e un Dumnezeu aflat mereu în criză de timp. E mereu grăbit, sub presiunea de a face multe într-un timp